

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ



Декан факультету соціології та управління

Ф. Бірюкова

2023 р.

МОДЕЛІ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки бакалаврів
очної (денної) форми здобуття освіти
спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-професійна програма «Політологія»

Укладач Вагіна Олена Миколаївна, к.і.н., доцент, доцент кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від 1 вересня 2023 р.
Завідувач кафедри політології

(підпис)

Є.Г. Цокур

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від 1 вересня 2023 р.

Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

(підпис)

Н.В. Горло

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Н.В. Горло

(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 4	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 052 Політологія	Загальна кількість годин – 120	Семестр:	
		5-й	-
Освітньо-професійна програма Політологія	Змістових модулів – 6	Лекції	
		28 год.	-
		Семінарські	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 12	14 год.	-
		Самостійна робота	
		78 год.	-
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Моделі виборчих систем» є формування у студентів цілісного уявлення про сутність демократичних виборів, аналіз типів виборчих систем, дослідження світового досвіду формування виборчих систем на прикладах певних країн та вміння використовувати теоретичні електоральні методи для вирішення конкретних політичних питань.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Моделі виборчих систем» є:

1. засвоєння студентами фундаментальних положень і категорій сучасної електоральної політології;
2. ознайомлення з особливостями виборчих систем у країнах з різними типами політичної культури та політичного режиму;
3. формування у студентів поваги до принципів демократичного виборчого права та усвідомлення необхідності відповідальної політичної участі.
4. підготовка студентів до практичного застосування знань в сфері аналізу сучасних моделей виборчих систем.

За результатами вивчення дисципліни «Моделі виборчих систем» студент повинен

знати:

1. основні категорії електоральної політології;
2. принципи сучасного демократичного права;
3. історію виборчого процесу та його сучасний стан;
4. базові характеристики основних типів виборчих систем;

вміти:

1. розрізняти особливості виборчих систем різних країн;
2. аналізувати переваги та недоліки існуючих в світі моделей виборчих систем;
3. прогнозувати політичні наслідки процесів, що відбуваються у виборчій системі та виборчому законодавстві України;
4. висловлювати власну позицію в умовах плюралістичного суспільства;
5. використовувати набуті знання в майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **результатів навчання** (знання, уміння тощо) та **компетентностей**:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	Опитування на семінарських заняттях. Тестування у системі Moodle.
ЗК 06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. РН 06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	Бесіда, написання есе, написання тез на конференцію.
СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.	Опитування, бесіда, на семінарських заняттях. Проведення порівняльного аналізу. Тестування в системі Moodle.
СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення. РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Опитування, бесіда на семінарських заняттях, проведення порівняльного аналізу, написання есе.
СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	Опитування на семінарських заняттях, порівняльний аналіз, написання есе
ЗК 05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців. РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.	Опитування, бесіда на семінарських заняттях. Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання з презентацією його результатів.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліни, які пов'язані з викладанням курсу «Моделі виборчих систем»: «Методологія і логіка наукового дослідження», «Державне управління та місцеве самоврядування», «Політична реклама».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вибори як політичний інститут

Вступ до курсу. Мета, завдання та структура курсу. Місце курсу в системі політичних та гуманітарних дисциплін. Електоральна політологія – наука про вибори, виборчі системи та виборчу поведінку. Становлення та розвиток теорії виборчих систем. Сучасні проблеми та методи вивчення виборчих систем та виборчої поведінки. Огляд літератури з курсу. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу та методика оцінювання знань.

Вибори як політичний інститут. Поняття виборів. Вибори як невід'ємний елемент демократії, форма народовладдя. Вибори і представницька демократія. Ліберальна та виборча демократія. Вибори як інструмент демократизації. Європейський виборчий доробок.

Класифікація виборів. Чинники впливу на характер виборів. Вибори як знаряддя політичного маніпулювання. Вибори як інструмент переходу до демократії. Функції та учасники виборів.

Змістовий модуль 2. Історія виборчого процесу в світі

Розвиток інституту виборів у світі. Первісна демократія. Представницька демократія Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Значення трьох важливих політичних ідей, сформованих у політичній свідомості — ідея громадянства, ідея демократії та ідея республіканізму (виборність, змінюваність та нетривалість магістратур). Політичні вибори у Стародавньому Римі. Центральні органи влади (сенат, народні збори та магістратури).

Виборність і колегіальність за середньовіччя. Передісторія парламентаризму. Перші органи представницької влади: французькі Генеральні штати, британський парламент, німецький рейхстаг, іспанські кортеси. Роль «третього стану» у формуванні представницьких органів. Велика Хартія Вольностей – перший європейський конституційний акт. Британський парламент і його роль у формуванні системи парламентаризму. Структура та види парламентів. Статус членів парламенту. Вибори королів у Священній Римській імперії. Вибори у польській Речі Посполитій.

Теорії народного суверенітету та народного представництва. Б.Констан, Дж.Міль – родоначальники теорії народного представництва. Американський досвід народного представництва.

Російська виборча практика. Земські собори. Маніфест 17 жовтня 1905 р. Державні Думи. Вибори до Установчих Зборів.

Парламентаризм і боротьба за загальне виборче право. Чартизм. Боротьба за рівні виборчі права жінок. Суфражизм.

Формування інституту виборів на українських землях. Вибори у Київській Русі. Вибори у Новгородській республіці. Народні збори - віче за часів Київської Русі. Вибори в козацькій державі - Січова Рада. Старшинська та Генеральна Ради на Слобожанщині. Конституція Пилипа Орлика.

Розвиток доктрини українського парламентаризму в XIX ст. Розвиток теорії та практики українського парламентаризму в 1917-1921 рр. Краєвий законодавчий орган місцевого самоврядування - Галицький сейм. Українська Центральна Рада як орган представництва різних політичних сил.

Інститут виборів у СРСР, УРСР.

Змістовий модуль 3. Виборче право

Принципи виборчого права. Вибори та права людини. Поняття виборчого права. Джерела виборчого права. Виборче право суб'єктивне й об'єктивне. Виборче право активне і пасивне.

Політичні цілі демократичних виборів. Демократичні принципи виборчого права. Виборчі цензи й демократія. Інститут грошової застави. Абсентеїзм: причини, наслідки, засоби подолання.

Адміністративна відповідальність за порушення виборчих прав. Міжнародно-правові акти, що регулюють процес виборів.

Змістовий модуль 4. Виборчий процес

Виборчий процес та його головні етапи. Сутність та специфіка виборчого процесу. Загальні принципи демократичної організації виборів. Виборча та передвиборча кампанія. Головні процедури виборчої кампанії. Призначення виборів та визначення дати їх проведення; формування виборчих округів та виборчих дільниць; утворення виборчих органів (Центральної, окружних, дільничних комісій); складання списків виборців; висування та реєстрація кандидатів. Джерела та способи фінансування виборів. Міжнародні вимоги щодо фінансування виборів.

Передвиборча пропаганда й агітація. Обмеження пропаганди й агітації.

Проведення голосування; підрахунок голосів; оприлюднення результатів голосування та проведення за потреби повторного голосування чи повторних виборів.

Референдуми й плебісцити як форми прямої демократії. Пряма демократія та її форми. Народні ініціативи. Поняття, види референдуму (національні, регіональні, місцеві; конституційні, законодавчі; консультативні, імперативні; обов'язкові, факультативні). Референдумократія.

Поняття плебісциту. Формула референдуму. Визнання результатів референдуму. Умови проведення і значення референдумів. Правові наслідки референдуму.

Правові засади та практика проведення референдумів в Україні. Всенародний референдум з питання державної незалежності в Україні. Відмінність референдуму від виборів. Конституція України про вибори і референдум як форми народного волевиявлення.

Змістовий модуль 5. Основні типи виборчих систем

Виборча система: сутність, типологія. Загальна характеристика виборчої системи. Виборча система як сукупність юридичних, організаційних та інших засобів формування представницьких органів державної влади та здійснення громадянами своїх виборчих прав. Поняття та елементи виборчої системи. Завдання виборчої системи. Принципи побудови та функціонування виборчих систем. Виборча система як метод досягнення політичного консенсусу в суспільстві.

Сучасні концепції виборчих систем. Типи виборчих систем та їх політичні наслідки. Закони Дюверже. Мажоритарна виборча система. Пропорційна виборча система. Змішана виборча система. Куріальна та консенсусна (кумулятивна) виборчі системи. Панашаж. Методи розподілу депутатських мандатів. Оцінювання виборчих систем. Основні правила розробки виборчих систем.

Мажоритарна виборча система. Мажоритарна виборча система: одномандатна, багатомандатна і преференційна. Мажоритарна система абсолютної більшості і мажоритарна система відносної більшості. Джеррімендерінг. Виборча геометрія.

Роль особистості лідера в умовах мажоритарної виборчої системи.

Переваги мажоритарної виборчої системи: перемога на виборах великих політичних партій і створення однопартійних урядів.

Істотні недоліки мажоритарної системи.

Пропорційна виборча система. Різновиди пропорційної системи: пропорційна

виборча система на загальнодержавному рівні та пропорційна виборча система, що базується на багатомандатних округах. Виборчий бар'єр (виборчий поріг).

Переваги пропорційної виборчої системи: забезпечення системи зворотного зв'язку між державою й організаціями громадянського суспільства, сприяння розвитку політичного плюралізму і багатопартійності.

Недоліки пропорційної виборчої системи: відсутність домінуючої партії з чіткою і твердою програмою; створення багатопартійних коаліцій, нестабільність урядів, дуже слабкий безпосередній зв'язок між депутатами і виборцями.

Типологія пропорційних виборчих систем: виборчі системи, що реалізують принцип пропорційності в повному обсязі; виборчі системи з недостатньою пропорційністю; системи, які формально виконують певні мажоритарні принципи; передбачають різні бар'єри проникнення представників деяких політичних сил до парламенту.

Виборчий метр (виборча квота), методи визначення.

Змішана виборча система. Сутність змішаної виборчої системи. Історія впровадження. Призначення змішаної виборчої системи у країнах з різними формами правління та ступенем розвитку демократії.

Різновиди змішаної системи: лінійне та структурне змішування; послідовно-комбіновані та паралельно-комбіновані виборчі системи. Особливості застосування змішаної виборчої системи у ФРН, Мексиці, Франції, Росії, Єгипті.

Практика використання змішаної виборчої системи в Україні: парламентські (1998, 2002, 2012, 2014 рр.) та місцеві вибори.

Переваги й недоліки змішаної виборчої системи.

Змістовий модуль 6. Еволюція виборчої системи України

Правові основи сучасної виборчої системи України. Конституція і виборча система України. Закони України «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори Президента України», «Про місцеві вибори», «Про Центральну виборчу комісію». Нормативно-правові акти про вибори до представницьких органів влади України, їх аналіз.

Еволюція виборчої системи України. Особливості становлення виборчої системи в незалежній Україні. Загальна характеристика виборчої системи України та її елементів. Формування традицій українського парламентаризму. Вибори до Верховної Ради України. Фінансування виборів в Україні. Виборча система України та її політичні наслідки. Шляхи та напрямки удосконалення виборчої системи України.

Законодавча реалізація конституційних принципів виборчого права. Судовий захист виборчих прав громадян України. Правовий зміст основних елементів механізму регламентації виборчого процесу в Україні. Правовий зміст основних форм реалізації суспільно-політичної активності громадян України.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Семінарські заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	15	4	-	4	-	-	-	11	-	5	5	10
2	15	8	-	4	-	4	-	7	-	5	5	10
3	15	4	-	2	-	2	-	11	-	5	5	10
4	15	6	-	4	-	2	-	9	-	5	5	10
5	15	14		10		4		1		5	5	10
6	15	6		4		2		9		5	5	10

Усього за змістові модулі	90	42	-	28	-	14	-	48	-	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30											40
Разом	120										100	

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	Вибори як політичний інститут	4
2	Розвиток інституту виборів у світі	2
2	Формування інституту виборів на українських землях	2
3	Принципи виборчого права	2
4	Виборчий процес та його головні етапи	2
4	Референдуми й плебісцити як форми прямої демократії	2
5	Мажоритарна виборча система	4
5	Пропорційна виборча система	4
5	Змішана виборча система	2
6	Еволюція виборчої системи України	4
Разом		28

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
2	Розвиток інституту виборів у світі	2
2	Формування інституту виборів на українських землях	2
3	Принципи виборчого права	2
4	Виборчий процес та його головні етапи	2
5	Мажоритарна виборча система	2
5	Пропорційна виборча система	2
6	Еволюція виборчої системи України	2
Разом		14

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тестування в системі Moodle	Вибори як політичний інститут. (Навчальний матеріал за ЗМ1 – Розділ 3 Робочої програми)	Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна – 0 балів. Конкретні вимоги до виконання та оцінювання тестів розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342	5

	Написання есе, проведення порівняльного аналізу	<p><u>Есе</u> «За яких умов може бути ефективною безпосередня демократія?» (max 3 бали). Обсяг: до 2 стор.</p> <p><u>Порівняльний аналіз</u> (есе або таблиця) «Функції виборів за різних політичних режимів» Обсяг – до 2 стор.</p>	<p>5 балів - розгорнута, аргументована, змістовна відповідь, демонстрування власної авторської позиції, логічний виклад матеріалу;</p> <p>4 бали - розгорнута змістовна відповідь, логічно викладений матеріал, але без чіткої авторської позиції;</p> <p>3 бали - неповна відповідь, не достатньо обґрунтований матеріал, відсутність аналітичного характеру, наявність деяких неточностей;</p> <p>2 бали - поверховий виклад матеріалу, наявність значних неточностей;</p> <p>1 бал - короткий поверховий виклад матеріалу, помилкові визначення понять, нелогічна відповідь;</p> <p>0 балів – повна невідповідність темі завдання, плагіат.</p> <p>Конкретні вимоги до написання та оцінювання есе розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342.</p>	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2	-		10
2	Створення хронологічної інфографіки (timeline)	<p>За допомогою сервісу Canva створити хронологічну інфографіку на одну із запропонованих тем: «Розвиток інститутів афінської демократії»; «Розвиток інституту парламентських виборів у середньовічній Англії»; «Генеральні штати у Франції: 1302-1789 рр.»; «Боротьба за загальне виборче право (к. XVIII – XX ст.)»; «Боротьба за рівні виборчі права жінок: к. XIX – XXI ст.».</p> <p>Формат .pdf, .ppt або .pptx.</p>	<p>Критерії оцінювання: відповідність обраній темі - 1 бал; повнота розкриття теми - 1 бал; відсутність фактологічних і граматичних помилок - 1 бал; використання доречних ілюстрацій - 1 бал; візуальна привабливість - 1 бал.</p> <p>Конкретні вимоги до виконання й оцінювання інфографіки розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342.</p>	5
	Відповіді на семінарських заняттях	<p><u>Розвиток інституту виборів в світі</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Первісна демократія. 2. Інститути афінської демократії. 3. Представницька демократія Стародавнього Риму. 4. Інститут парламентських виборів у середньовічній Англії. 5. Генеральні штати та виборчі процедури в середньовічній Франції. 	<p>5 балів – повна змістовна відповідь, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, активна участь в обговоренні різних питань із плану заняття;</p> <p>4 бали – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції, активна участь в обговоренні деяких питань із плану заняття;</p>	5

		<p>6. Боротьба за загальне виборче право (к. XVIII–XX ст.).</p> <p>7. Боротьба за рівні виборчі права жінок. Суфражизм.</p> <p><u>Формування інституту виборів на українських землях</u></p> <p>1. Вибори у Запорізькій Січі, Гетьманщині й Слобожанщині (XVI-XVIII ст.).</p> <p>2. Виборча практика у Російській імперії (до 1917 р.). Державні Думи.</p> <p>3. Вибори в західноукраїнських землях за часів панування Австрії та Польщі. Галицький сейм.</p> <p>4. Інститут виборів за часів УНР та ЗУНР. Українська Центральна Рада як орган представництва різних політичних сил.</p> <p>5. Організація і проведення виборів за часів СРСР.</p> <p>(Навчальний матеріал за ЗМ2 – Розділ 3 Робочої програми)</p>	<p>3 бали – поверховий виклад матеріалу, заснований на знанні теоретичних джерел, але без аналітичної позиції, епізодична участь в обговоренні питань із плану заняття;</p> <p>2 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, слабке знання теоретичних джерел, відсутність активності під час обговорення питань із плану заняття;</p> <p>1 бал – нечіткі та помилкові визначення понять, недостатній рівень підготовки до деяких питань із плану заняття;</p> <p>0 балів – відсутність відповіді, неготовність до семінарського заняття.</p>	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	-	-	10
3	Відповіді на семінарських заняттях	<p><u>Принципи виборчого права</u></p> <p>1. Поняття виборчого права.</p> <p>2. Джерела виборчого права: міжнародні та національні.</p> <p>3. Адміністративна відповідальність за порушення виборчих прав: український та міжнародний досвід.</p> <p>4. Демократичні принципи виборчого права.</p> <p>5. Види виборчих цензів.</p> <p>6. Абсентеїзм: причини й наслідки.</p> <p>(Навчальний матеріал за ЗМ3 – Розділ 3 Робочої програми)</p>	<p>5 балів – повна змістовна відповідь, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, активна участь в обговоренні різних питань із плану заняття;</p> <p>4 бали – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції, активна участь в обговоренні деяких питань із плану заняття;</p> <p>3 бали – поверховий виклад матеріалу, заснований на знанні теоретичних джерел, але без аналітичної позиції, епізодична участь в обговоренні питань із плану заняття;</p> <p>2 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, слабке знання теоретичних джерел, відсутність активності під час обговорення питань із плану заняття;</p> <p>1 бал – нечіткі та помилкові визначення понять, недостатній рівень підготовки до деяких питань із плану заняття;</p>	5

			0 балів – відсутність відповіді, неготовність до семінарського заняття.	
	Тестування в системі Moodle	Принципи виборчого права. (Навчальний матеріал за ЗМ2 – Розділ 3 Робочої програми)	Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна – 0 балів. Конкретні вимоги до виконання та оцінювання тестів розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342 .	5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2	-	-	10
4	Написання есе	<u>Есе:</u> «Як Ви вважаєте, чи є абсентеїзм проблемою для України?»? Обсяг – до 800 слів.	5 балів - розгорнута, аргументована, змістовна відповідь, демонстрування власної авторської позиції, логічний виклад матеріалу; 4 бали - розгорнута змістовна відповідь, логічно викладений матеріал, але без чіткої авторської позиції; 3 бали - неповна відповідь, не достатньо обґрунтований матеріал, відсутність аналітичного характеру, наявність деяких неточностей; 2 бали - поверховий виклад матеріалу, наявність значних неточностей; 1 бал - короткий поверховий виклад матеріалу, помилкові визначення понять, нелогічна відповідь; 0 балів – повна невідповідність темі завдання, плагіат. Конкретні вимоги до написання та оцінювання есе розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342 .	5
	Тестування в системі Moodle	Виборчий процес. (Навчальний матеріал за ЗМ4 – Розділ 3 Робочої програми)	Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна – 0 балів. Конкретні вимоги до виконання та оцінювання тестів розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342	5
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2	-	-	10
5	Відповіді на семінарських заняттях	<u>Мажоритарна виборча система</u> 1. Мажоритарна виборча система: поняття, ознаки, різновиди. 2. Мажоритарна система абсолютної більшості. 3. Мажоритарна система відносної більшості.	5 балів – повна змістовна відповідь, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, активна участь в обговоренні різних питань із плану заняття; 4 бали – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована,	5

		<p>4. Переваги мажоритарної виборчої системи.</p> <p>5. Істотні недоліки мажоритарної системи.</p> <p><u>Пропорційна виборча система</u></p> <p>1. Пропорційна виборча система: сутність, ознаки.</p> <p>2. Виборчий поріг</p> <p>3. Різновиди пропорційної виборчої системи.</p> <p>4. Виборча квота та різні методи її визначення.</p> <p>5. Переваги пропорційної виборчої системи.</p> <p>6. Недоліки пропорційної виборчої системи.</p> <p>(Навчальний матеріал за ЗМ5 – Розділ 3 Робочої програми)</p>	<p>викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції, активна участь в обговоренні деяких питань із плану заняття;</p> <p>3 бали – поверховий виклад матеріалу, заснований на знанні теоретичних джерел, але без аналітичної позиції, епізодична участь в обговоренні питань із плану заняття;</p> <p>2 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, слабе знання теоретичних джерел, відсутність активності під час обговорення питань із плану заняття;</p> <p>1 бал – нечіткі та помилкові визначення понять, недостатній рівень підготовки до деяких питань із плану заняття;</p> <p>0 балів – відсутність відповіді, неготовність до семінарського заняття.</p>	
	Тестування в системі Moodle	<p>Основні типи виборчих систем. (Навчальний матеріал за ЗМ5 – Розділ 3 Робочої програми)</p>	<p>Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна – 0 балів.</p> <p>Конкретні вимоги до виконання та оцінювання тестів розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342.</p>	5
Усього за ЗМ5 контр. заходів	2			10
6	Відповіді на семінарських заняттях	<p><u>Еволюція виборчої системи України</u></p> <p>1. Президентські вибори в Україні (1991-2019).</p> <p>2. Перші парламентські вибори в незалежній Україні (1994 р.)</p> <p>3. Застосування змішаної системи: парламентські вибори 1998, 2002 рр.</p> <p>4. Пропорційне голосування: парламентські вибори 2006, 2007 рр.</p> <p>5. Повернення змішаної системи: парламентські вибори 2012, 2014, 2019 рр.</p> <p>6. Перспективи розвитку виборчої системи (аналіз Виборчого кодексу).</p> <p>(Навчальний матеріал за ЗМ6 – Розділ 3 Робочої програми)</p>	<p>5 балів – повна змістовна відповідь, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, активна участь в обговоренні різних питань із плану заняття;</p> <p>4 бали – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції, активна участь в обговоренні деяких питань із плану заняття;</p> <p>3 бали – поверховий виклад матеріалу, заснований на знанні теоретичних джерел, але без аналітичної позиції, епізодична участь в обговоренні питань із плану заняття;</p> <p>2 бали – короткий поверховий виклад матеріалу, слабе знання теоретичних джерел, відсутність активності під час обговорення питань із плану заняття;</p> <p>1 бал – нечіткі та помилкові визначення понять, недостатній</p>	5

			рівень підготовки до деяких питань із плану заняття; 0 балів – відсутність відповіді, неготовність до семінарського заняття.	
	Розробка презентації	Розробка презентації за однією із запропонованих тем щодо еволюції виборчої системи України. Формат .ppt або .pptx. Загальний max розмір – 5 мб. Мінімальна кількість слайдів – 15.	5 балів – повне розкриття теми, логічність, послідовність, структурованість тексту, наявність доречних і якісних ілюстрацій, дотримання вимог щодо оформлення, відсутність фактологічних і граматичних помилок; 4 бали – повне розкриття теми, послідовність, структурованість тексту, наявність доречних ілюстрацій, дотримання вимог щодо оформлення, наявність поодиноких фактологічних або граматичних помилок; 3 бали – недостатньо повне розкриття теми, відсутність окремих структурних частин роботи, недостатня структурованість тексту, нечітке дотримання вимог щодо оформлення, наявність фактологічних або граматичних помилок; 2 бали – поверхове розкриття теми, непослідовний виклад матеріалу, відсутність доречних ілюстрацій, переважання неструктурованого тексту, суттєве недотримання вимог до оформлення, велика кількість фактологічних та граматичних помилок; 1 бал – фрагментарне розкриття теми, відсутність ілюстрацій, неструктурований текст, недотримання вимог до оформлення, велика кількість фактологічних та граматичних помилок; 0 балів – повна невідповідність темі завдання, плагіат. Конкретні вимоги до виконання й оцінювання презентацій розміщено у відповідних розділах на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342 .	5
Усього за ЗМ6 контр. заходів	2	-	-	10
Усього за змістові модулі контр. заходів	12	-	-	60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Практичне завдання (ІДЗ)	Розподілити мандати в модельному виборчому окрузі, використовуючи наступні методики розрахунку: 1. метод Т. Гейра + правило найбільшого залишку; 2. метод Т. Гейра + правило найбільшої середньої; 3. метод Г. Друпа; 4. метод В. Д'Ондта; 5. метод Імперіалі; 6. «датський» метод; 7. метод Сен-Лагю (звичайний); 8. метод Сен-Лагю (модифікований). Результати оформити у вигляді таблиць. Зробити висновки щодо ефективності використаних методик.	Критерії оцінювання індивідуального завдання (0-20 балів): - правильне використання кожної методики розрахунку оцінюється в 2 бали, частково правильне – 1 бал, неправильне – 0 балів; - наявність обґрунтованих висновків щодо ефективності використаних методик оцінюється в 2 бали, поверхові висновки – 1 бал, їх відсутність – 0 балів; - оформлення роботи: max 2 бали. Конкретні вимоги до виконання та оцінювання ІДЗ розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342 .	20
	Тестування в системі Moodle	1. Тест складається з 20 питань. 2. Час на проходження тесту - 30 хвилин. 3. Порядок виконання питань – послідовний. 4. Надається 1 спроба.	Правильна відповідь оцінюється в 1 бал, неправильна – 0 балів. Конкретні вимоги до виконання та оцінювання тестів розміщено у відповідному розділі на сторінці курсу в Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1342 .	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Вагіна О. М. Моделі виборчих систем: метод. рекомен. до семін. занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Політологія» освітньо-професійних програм «Політологія» та «Міжнародна політика та політика національної безпеки». Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 69 с.
2. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.

Додаткова:

1. Вагіна О. М. Змішана виборча система: світовий досвід застосування. *Вибори та демократія*. 2011. № 1-2 (27-28). С. 27-36.

2. Вагіна О. М. Методи визначення результатів пропорційного голосування: різновиди й особливості застосування. *Гілея*. 2017. Вип. 127. С. 325-330.
3. Дослідження найбільш поширених у світі пропорційних виборчих систем і перспектив їх запровадження у національне державотворення та правотворення: аналітична доповідь. Київ: ШСД, 2007. 120 с.
4. Ключковський Ю. Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія. Київ: Час Друку, 2011. 132 с.
5. Майданник О.О. Перспективи розвитку виборчої системи України. *Порівняльно-політичне право*. 2018. № 3. С. 74-78.
6. Марцеляк О. В. Виборчі системи: огляд існуючих та модернізація вітчизняної. *Михайло Баймуратов: право як буття вченого: зб. наук. праць до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упор. та відп. ред. Ю. О. Волошин*. Київ: Логос, 2009. С. 313-334.
7. Музиченко П. Вибори в історії України. *Юридичний вісник*. 1994. № 2. С. 34-38.
8. Політологія: енциклопедичний словник / В. Денисенко та ін.; за ред. В. Мельника. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 405 с.
9. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н. М. Хоми. Львів: «Новий світ-2000», 2014. 779 с.
10. Політологія: підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 568 с.
11. Поліщук І. Політичні партії як суб'єкти виборчого процесу. *Політичний менеджмент*. 2005. № 6. С. 42-48.
12. Райковський Б., Рибачук М. Сучасні моделі виборчих систем: проблеми теорії і практики. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2009. № 1. С. 44-52.
13. Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика. Львів: Астролябія, 2005. 348 с.
14. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 480 с.
15. Шаповал В. М. Конституційні системи зарубіжних країн. Київ: Вища школа, 1992. 135 с.
16. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів: [б. в.], 2010. 462 с.

Інформаційні джерела:

1. Батура С. Політико-правові особливості становлення виборчої системи в Україні. *Віче*. 2012. № 22. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/3383/> (дата звернення: 20.08.2018).
2. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
3. Використання міжнародних виборчих стандартів. *Рада Європи*. URL: <https://rm.coe.int/using-international-election-standards-ukr-web/168077d48b>.
4. Впровадження електронного голосування: основні аспекти. *IDEA*. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/introducing-electronic-voting-essential-considerations-UK.pdf>.
5. Електоральний простір: поняття, сутність, структура. *Віче*. 2008. №4. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/858/>.
6. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи / за ред. Ю. Ключковського. Київ: Логос, 2009. 500 с. URL: <http://www.venice.coe.int/files/CDL-elec-opinions-UKR.pdf>.
7. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/8/401765.pdf>.

8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Навчальний посібник для членів територіальних виборчих комісій. ЦВК України. URL: https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/Posibnyk_TVК_web-s005.pdf.
10. Чупрін Р. В. Проектування виборчих систем: методи переведення голосів виборців у мандати. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер.: Політологія. 2012. Т.197. Вип.185. С.7-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_197_185_3.
11. Електоральна інформаційна бібліотека ACE - ACE Electoral Knowledge Network. URL: <http://aceproject.org/>.
12. Electoral Systems. *ACE Electoral Knowledge Network*. URL: <https://aceproject.org/ace-en/topics/es/default>.
13. Referendum. *ACE Electoral Knowledge Network*. URL: <https://aceproject.org/ace-en/topics/es/ese/ese08/ese08a/default>.